

ΠΟΥ ΚΕΙΤΑΙ Η ΕΛΛΑΣ;

I.

Ἐν Πειραιεῖ, τῆ 20 Ἰουλίου 1886.

Φίλιτατέ μου,

Κατοικῶ ἀπὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἐν Φρεαττοῖ ἀπολαύων πάσης τῆς ἡδονῆς τοῦ... μηδὲν πράττειν. Ὁ πόντος ἀντικατοπτρίζων τὰς ποικίλας τοῦ οὐρανοῦ κυανοῦ παραλλαγὰς καὶ κυμάνσεις, καὶ καθ' ἑκάστην δύσιν ὑπὸ τοῦ Ἰοστεφοῦς περίφωτος τοῦ Ὑμηττοῦ περιστεφόμενος, ἀπλοῦται πρὸ τῶν ποδῶν μου πλήρης κάλλους, δρόσου καὶ μυστηρίου. Ἐκεῖ ἔνθα πρὸ τινων μόλις μηνῶν, ἀπέναντι τοῦ θεῖου ἐκείνου βράχου, ἐφ' οὗ ὑψοῦτο ἡ πρόμαχος ἄλλοτε Παλλάς, διηυλακοῦντο τὰ ὑγρά κέλευθα ὑπὸ τῶν μεγαθηρίων τῶν πέντε χριστιανικῶν Δυνάμεων, τώρα ἀλιευτικά ἄκατοι καὶ κοῦφοι λιθουρίδες μετ' ἐρυθρῶν καὶ λευκῶν ἱστίων χαριέντως ὑπὸ τὸ μυρῶεν τοῦ ζεφύρου πνεῦμα ἀναλινκνιζόμεναι, διαπλέουσιν ὡς πολυχροοὶ κύκνοι καθ' ἑλας τὰς διευθύνσεις τὸν Σαρωνικόν.

Μακρὰν τοῦ καύσωνος καὶ τοῦ κονισάλου τοῦ ἄστεως καὶ τῶν πολιτικῶν συζητήσεων, ῥοφῶ κύπελλον καφέ ἐρατεινοῦ καὶ νηπενθοῦς καὶ καπνίζω ἀμειλίκτως σιγάρον, οὐτινος τὰ κυανόχροα νεφύδρια συγχεόμενα ἐπὶ στίγμην πρὸς τὸ γλαυκὸν τοῦ κύματος μοὶ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν μνήμην τοὺς ὠραίους στίχους τοῦ κ. Ἄλεξ. Ραγκαβῆ:

Ἡ ἕκτασις τοῦ ἀχανοῦς
Αἰγαίου ἐκοιμᾶτο,
κ' ἔβλεπες δύο οὐρανοῦς,
ὁ εἰς ἣν ἄνω κυανοῦς
γλαυκὸς ὁ ἄλλος κάτω.

Εἶπον: μακρὰν τοῦ κονισάλου καὶ τῶν πολιτικῶν συζητήσεων. Κονισάλος καὶ πολιτικὴ! Ἴδου τὰ δύο καὶ μόνα προϊόντα τοῦ

Ξηροῦ καὶ ἀγόνου τῆς Ἀττικῆς λεκανοπεδίου, μεταξύ τῶν ὁποίων
 μεγίστη ὑπάρχει ὁμοιότης. "Ὅπως ὁ πρῶτος ὑπείσδύει ἐντὸς
 ἡμῶν διὰ τοῦ στόματος, τῶν ῥωθῶνων, τῶν ὠτων καὶ δι' ὄλων
 ἐν γένει τῶν πόρων, οὕτω καὶ ἡ δευτέρα δίκην κονιορτοῦ ὑπείσέρ-
 χεται εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰς καλύβας, εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ τὰ
 καφενεῖα. Ὡς ἐκεῖνος παραβλάπτει σύμπαντα τὸν ὄργανισμὸν
 ἐπιπάσσων τοὺς πνεύμονας ὡς διὰ κολοσσιαίου ψεκαστῆρος, οὕτω
 καὶ αὕτη παρακωλύει πᾶσαν κοινωνικὴν καὶ πνευματικὴν κίνησιν
 ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος. "Ἀπαντες ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ τοῦ πρω-
 θυπουργοῦ μέχρι τοῦ χειρῶνακτος καὶ ἀπὸ τοῦ πρέσβεως μέχρι
 τοῦ ἀγροφύλακος, συζητοῦμεν περὶ πολιτικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ τάπη-
 τος τοῦ πρώτου μέχρι τῆς ἀγροτικῆς τραπέζης τοῦ τελευταίου
 καταστρώννυται ἡ παγκόσμιος πολιτικὴ κίνησις μετ' ἀκαδημαϊ-
 κῆς ὄλως σοβαρότητος. "Ἀπαντες ἐν τῷ προτύπῳ τούτῳ βασι-
 λείῳ ἐσμέν πολιτικοὶ χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ὑπάρχη εἰς πολιτικὸς
 ἀνὴρ (homme d'État). Καὶ ἐάν τις ὑπάρχη, πνίγεται οὗτος ἐν
 τῷ πολιτικῷ τούτῳ ὄργανῳ, ὅστις παρουσιάζει πάντα τὰ συμ-
 πτώματα ἐπιδημικῆς νόσου μᾶλλον ἢ δράσεως, νόσου, ἣτις δύ-
 νεται νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς πολιτικομανία. Διὰ τὴν ἡ Γερμα-
 νία ἔχει τὸν μέγιστον πολιτικὸν τῆς Εὐρώπης; Διότι τὰ ἐννέα
 δέκατα τῶν Γερμανῶν, ἵνα μὴ εἴπω πάντες, περὶ πλείονος ποι-
 ούμενοι τὸν ζῦθον καὶ τὸ χοιρομήριον ἢ τὴν πολιτικὴν, ἀμερι-
 μῶσι διὰ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ἄς γνωρίζουσιν εἰς σιδη-
 ρᾶς εὐρισκομένας χεῖρας. Ἐνταῦθα ὅμως δύναται τις διὰ δεκα-
 λέπτου καφέ καὶ πενταῶρου ἀναγνώσεως ἐφημερίδων, νὰ ὑψωθῇ
 μέχρι τῶν ἀκροτάτων τοῦ πολιτικοῦ οὐρανοῦ σημείων, ὁπόθεν
 ῥίπτει τοὺς κερανοὺς καὶ τοὺς μύδρους τῆς πειναλέας αὐτοῦ
 εὐγλωττίας κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου ὑπουργοῦ, ὅστις κατέστη-
 σεν αὐτὸν ζωόφυτον τοῦ καφενεῖου. Ἐάν ὁ «Ἑλληνόπαις» τῶν
 Ἀνατολικῶν ἀσμάτων κινεῖ τὴν φρίκην τοῦ Γαλάτου ποιητοῦ,
 διότι ἐπταετῆς ὢν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς καλλιδότρουο Χίου,
 ἀντὶ παντὸς ἄλλου παιγνίου ζητεῖ πυρίτιδας καὶ σφαίρας, ποῖον
 αἶσθημα ἤθελε κινήσει αὐτῷ, τό γε νῦν ἔχον, ὁ σημερινὸς πεν-
 ταετῆς ἑλληνόπαις συζητῶν μετὰ τῶν συμπαικτῶρων του περὶ
 Τρικούπη καὶ Δηλιγιάννη! Καὶ ὅμως ἤκουσα πατέρα μέχρι δα-

κρύων συγκινοῦμενον ἐπὶ τῇ εὐφυΐᾳ τοῦ πενταετοῦς αὐτοῦ υἱοῦ ὑβρίζοντος τὸν Δηλιγιάννην!! Ἐν Ἑλλάδι ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Δηλιγιάννης εἰσὶν οἱ δύο πόλοι περὶ τοὺς ὁποίους περισυστρέφεται σύμπαν τὸ ἑλληνικόν. Εἰσὶν αἱ δύο παντοκράτειραι θεότητες, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἰδιαίτερον ναόν, ἰδιαίτεραν θρησκείαν, ἰδιαίτεραν λατρείαν καὶ φεῦ! ἰδιαίτερον... μαρτυρολόγιον, ὅπερ, κατὰ τὴν στατιστικὴν, πληροῦται ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐκείνων τοῦ κόμματος, οἵτινες πίπτουσι θύματα τῶν ἐξόχως ἀνεπτυγμένων πολιτικῶν αὐτῶν αἰσθημάτων κατόπιν αἱματηρᾶς πολιτικῆς συζητήσεως. Ἀπορῶ δὲ λίαν, διατὶ μέχρι τοῦδε δὲν θεωρεῖται ἐν Ἑλλάδι ὡς λόγος ἀποκλείων τὸν καταλογισμὸν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων καὶ ἡ πολιτικομανία. Καὶ ἔπειτα ὁ Τρικούπης ἄρχεται τῆς ἀναμορφωτικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς ἐκ τῶν ἄνω, ἐλαττῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν εἰς ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐν ᾧ τὰ κάτω στρώματα τῆς κοινωνίας, ἐξ ὧν ἀναβλαστάνουσιν οὗτοι, νοσοῦσι τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴν νόσον. Δὲν βλέπω δὲ εἰς τι θὰ ὠφέλει τὴν Ἑλλάδα καὶ ἂν οἱ βουλευφόροι αὐτῆς ἡλαττοῦντο εἰς τὸν ἱστορικὸν ἀριθμὸν τῶν τριάκοντα. Μὴ ἄρα θὰ ἐξέλειπον ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν ὁ Θηραμένης καὶ ὁ Κριτίας;

II.

Καὶ πολλῶν μὲν κακῶν πολλαχῶς ἐγένετο πρόξενος ἡ νοσηρὰ αὕτη παρ' ἡμῖν κατάστασις ἡ ἅπαν τὸ ἐνδιάθετον σπάργος τῆς ἑλληνίδος κοινωνίας ἀπομαραίνουσα καὶ πᾶσαν πνευματικὴν κίνησιν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν παρακωλύουσα. Ἐνταῦθα ὁμως περὶ ἐνός καὶ μόνου κακοῦ θὰ μνημονεύσω, κακοῦ, ἐν λανθανούσῃ διατελοῦντος καταστάσει καὶ οὐχ ἦττον διὰ τοῦτο ἐπιφόδου διὰ τὴν τλήμονα καὶ λειψανδρον πατρίδα. Ἡ νόσος αὕτη, φίλτατέ μοι, εἶναι ὁ ἐκούσιος ἐκπατρισμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἢ μᾶλλον ἡ ἀποδημία τῶν Ἑλλήνων, ἥτις ἔσχεν ἀτυχῶς οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀντίκτυπὸν τινα, τὴν κάθοδον τῶν Γραικύλων Ἡ φοβερὰ αὕτη νόσος, συμπτώματα τῆς ὁποίας ἀνευρίσκομεν ἐκδηλούμενα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βυζαντίου, ἐν

τῆ φυγῇ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῶν μεγάλων ἐκείνων τοῦ Γένους φωστήρων, Λασκάρεως, Γαζῆ, Χαλκοκονδύλη κλ. ἐσχάτως φαίνεται λαμβάνουσα τοιαύτας ἐνταῦθα διαστάσεις, ὥστε οὐδαμῶς ἄπορον ἐάν μετὰ τινας ἐνιαυτοὺς λάβῃ χαρακτηρὰ καθαρῶς μεταναστευτικόν, ἀπορφανιζομένου οὕτω τοῦ πτωχοῦ ἡμῶν ἔθνους τῶν ὀλίγων ἐκείνων Ἑλλήνων, οἵτινες μὴ ὄντες ἀρκετοί, ὥστε νὰ παλαίσωσι κατὰ τοῦ ὁσημέραι κατακλύζοντος τὴν Ἑλλάδα Γραικυλισμοῦ καὶ πιγιόμενοι ἐν τῇ περὶ πολιτικὰ μόνον τυρβαζούσῃ πεζῇ καὶ ἀμούσῃ ἡμῶν κοινωνίᾳ, καταλείπουσι τὸ πάτριον ἔδαφος διασπειρόμενοι εἰς τὰ μεγάλα τῆς Εὐρώπης κέντρα, ἐν οἷς πολλοὶ διὰ βίου πολλάκις ἐγκαθίστανται, οὐ σπανίως τιμῶντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ τὴν ἑλληνικὴν εὐφυΐαν. Εὐρισκόμεθα λοιπὸν ἀπέναντι καθαρῶς στατιστικοῦ γεγονότος, ὅπερ καὶ ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων ἐσημείωσε καὶ ὑπ' ὄψει ἔλαβεν. Ἀρχὴ καὶ τάσις μεταναστεύσεως ἐν τῇ λειψάνδρῳ Ἑλλάδι!

Καὶ ποία μετανάστευσις!

Ἐάν ἐν Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς Εὐρωπαϊκοῖς κράτεσι τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα ὁσημέραι λαμβάνει τηλικαύτας ἀπειλητικὰς διαστάσεις, ὥστε νὰ προκαλῆ τὴν ἐνδελεχῆ καὶ σύντονον μέριμναν τῶν κυβερνήσεων τῶν ἀνωτέρω κρατῶν πρὸς παρακώλυσιν καὶ ἐλάττωσιν αὐτοῦ, τί πρέπει λοιπὸν νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα; Ἐάν ἐν Γερμανίᾳ ἐκπατρίζωνται δέκα ἔστιν ὅτε μυριάδες κατ' ἔτος, διώκοντες τύχην ἀπανταχοῦ τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν δέκα τούτων μυριάδων, αἱ πλεῖστοι ἵνα μὴ εἴπω πᾶσαι, ἐξέρχονται ἐκ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς ὑποστάθμης. Διότι ἐν ᾧ εἰς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα κράτη ἢ μεταναστευτικὴ τάσις ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς κάτω κοινωνικοῖς στρώμασι, μόνον, φεῦ! ἐν Ἑλλάδι μόνον, ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῶν παραδόσεων, ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος τάσις, ἀρχεται ἐκ τῶν ἄνω, μεταναστεύουσι δηλ. οἱ νέοι ἐκεῖνοι, οἵτινες καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι αὐτῶν ἠδύναντο νὰ διαπρέψωσιν, ἀλλ' οἵτινες τὴν μεγάλην μεταξὺ εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἡμετέρας διαφορὰν καθορῶντες, ρίπτονται εἰς τὸ πέλαγος αὐτῶν προτιμῶντες βίον ἀφανῆ μέσῳ κόσμου μεγάλου καὶ λαμπροῦ παρὰ ποιάν τινα εὐημερίαν ἐν κόσμῳ πεζῷ καὶ ἀμούσῳ.

Ἡ ἀπομάκρυνσις λ. χ. ἐνός Σαμάρα διὰ τὴν σπανίζουσαν μουσικῆς κινήσεως Ἑλλάδα, δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρίζηται ὡς μείζων ἀπώλεια, ἢ αἱ δέκα μυριάδες τῶν μεταναστῶν διὰ τὴν Γερμανίαν;

Ὡ, ποῖον αἶσθημα ἐκ χαρᾶς ἀναμειγμένον καὶ λύπης ἠσθάνθη, φίλτατέ μοι, ὅτε ἐν ταῖς διαφόροις ἡμερίσιν ἀνέγγνων, ὅτι ὁ νεαρός οὗτος Ἑλληὴν καλλιτέχνης δρέπει μακρὰν τοῦ πατρίου ἐδάφους δάφνας, χειροκροτήματα καὶ ἐκ ῥοδίνων χειλέων μειδιάματα, καταθέλγων καὶ συναρπάζων ξένου λαοῦ τὰς καρδίας διὰ τῆς ἀρρήτως περιπαθοῦς καὶ θεσπεσίας ἀρμονίας, ἣν ἐκ τοῦ φαληρικοῦ ἐγαλουχήθη κύματος, ὅτε κατὰ τὰς πλήρεις μαγείας θερινῆς ἐκείνας ἑσπέρας, πρὸ δεκαετίας, ἔβλεπον αὐτὸν μείρακα ἔτι, βυθίζοντα τὸ ῥεμβῶδες καὶ ὑγράζον αὐτοῦ ὄμμα πέραν ἐκεῖ εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ τείνοντα τὸ μουσικὸν αὐτοῦ οὖς ὅπως ἐνωτισθῆ νέων καὶ ἀγνώστων ὄλως φθόγγων, ἃς ἡ μυροδόλος ἀνεφθέγγετο τοῦ ζεφύρου αὔρα! Θέλει ἄρα γέ ποτε νοσταλγήσει ὁ νεαρός οὗτος μουσουργὸς τὴν φαληρικὴν ἐκείνην ἀκτὴν ἤδη ὅτε ἡ Δόξα διφρηλατεῖ αὐτὸν ἐπὶ ἐδάφους ἐκ δάφνης ἐστρωμένου καὶ ῥόδων; Ἡτό ποτε δυνατόν νὰ ἀναθάλλῃ τὸ μουσικὸν αὐτοῦ τάλαντον μέσῳ τῆς πεζῆς καὶ πολιτικομανοῦς ἡμῶν κοινωνίας, ἔνθα ἡ μουσικὴ θεωρεῖται πολυτέλεια, καὶ ἔνθα περὶ πλείονος ποιοῦνται τὴν μουσικὴν τῶν σαντουρίων καὶ ἀμανέδων ἢ τὰς περιπαθεῖς τοῦ Βέρδη μελωδίας;

Ἡτό ποτε δυνατόν τὸ δραματικὸν τάλαντον τοῦ Ἀριστείδου Δαμαλᾶ, ὅστις ἤδη ἀφθόνους δρέπει καὶ ἀμαράντους δάφνας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ κόσμου, ἦτο δυνατόν νὰ μορφώσῃ αὐτὸν εἰς πρώτης τάξεως καλλιτέχνην ἐν κοινωνίᾳ, ἐν ἣ ὀυδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ μελετήσῃ ψυχικὸν πάθος ἢ τὸ . . . κομματικόν! Τίς ὅμως Ἑλληὴν δὲν ἠσθάνθη διαφλεγόμενας τὰς παρειὰς αὐτοῦ ἐξ ἐθνικῆς ὑπερηφανίας ἀκούσας αὐτὸν καταθέλγοντα καὶ συγκινοῦντα τὸ ἄλλως αὐστηρὸν τῶν Παρισίων κοινὸν ἐν τῇ «Παρισινῇ Μυθιστορίᾳ» τοῦ Φεγιέ καὶ «τῷ Σιδηρουργῷ» τοῦ Ὀνέ; Ἐν Ἑλλάδι ὅμως ὁ ἠθοποιὸς εἶναι συνώνυμον τῷ Παρίᾳ, τῷ θεατρίνῳ, τῷ σαλτιμπάγκῳ, καὶ προτιμῶμεν, πάσης ἄλλης πνευματικῆς ἀπολαύσεως τὰ Café chantants, ἔνθα αἱ Βοημίδες

ὕποδύονται τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστιάδος πρόσωπον ἀφοῦ πρότερον ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἐπὶ πολὺ διετέλεσαν ἰερεῖαι ἐν τῷ ναῷ τῆς Κυθηρείας!

Τίς δύναται νὰ ψέξῃ τὸν Παππαδιαμαντόπουλον, ὅτι ὑπὸ γαλλικὸν γράφει ψευδώνυμον πρὶν ἢ ἐκγαλλισθῆ ἢ καρδία του; Δὲν εἶναι ἄρα ὁ φοιδὸληπτος οὗτος τῶν Μουσῶν ὑποφῆτης μίᾳ ἔτι φαινή ἀπόδειξις τῆς μεγάλης ἐκείνης αἰσθητικῆς ἀληθείας, ἣν καὶ ὁ Ρεΐδης ἠσπάσθη, ὅτι ὅπως ἀναθάλλῃ τὸ ποιητικὸν τάλαντον, ποιητικῆς δεῖται ἀτμοσφαιρας;

Πόσα ἡδυνάμην νὰ σοὶ γράψω περὶ τῶν διαπρεπῶν ἐλλήνων ζωγράφων, Γκίτση καὶ Ἰακωβίδου, οἵτινες ἐν Γερμανίᾳ μορφωθέντες καὶ ἀρίστους πίνακας ἐλληνικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑποθέσεως δημιουργοῦντες οὔτε κἀν ἀναμιμνήσκουσι τοῖς Γερμανοῖς ὅτι, μεθ' ὅλας τὰς ἀνοησίας τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν Φαλμεράϊερ, οὔτοι εἶναι οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ! Ποσόκις βλέπων ἔργα τῶν δύο τούτων ἐλλήνων ὡς τὸ «Τάξιμο» καὶ τὸν «Κουρέα τοῦ χωρίου» τοῦ πρώτου, καὶ τὸν «Μικρὸν ἀκόρεστον» τὰ «Παιδικὰ παθήματα» κλ. τοῦ δευτέρου ἐν τοῖς πλείστοις γερμανικοῖς περιοδικοῖς, ἠσθάνθημεν ἰσχυρῶς παλλομένην τὴν καρδίαν ἐκ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης συγκινήσεως, ἣν ὁ ἐπὶ μακρὸν τὴν πατρίδα νοστήσας ἠσθάνθη μόνον! Δὲν ἦτο ἄρά γε προσφορώτερος ὁ πάντοτε μειδιῶν τῆς Ἀττικῆς οὐρανός, ὁ τόσον πλούσιος εἰς γραμμὰς, χρώματα καὶ κάλλος, πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ γραφικοῦ αὐτῶν ταλάντου; ὦ, πολιτικῆ, πολιτικῆ!

Τίς θέλει ἐπαναφέρει ἐκ Μιτυλήνης τὸν διαπρεπῆ φιλόλογον Βερναρδάκην, ὅστις, ὅπως λησμονήσῃ τὰς πικρίας καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, τὰς ὁποίας ἐξ Ἀθηνῶν ἀπεκόμισε, φυτεύει τῶρα ἐν τῷ κήπῳ του γεώμηλα καὶ ραφανίδας καὶ γράφει περὶ παντοῦ φλας!! ὁ ποιητὴς τῆς «Μερόπης» καὶ τῆς «Μαρίας Δοξαπατρῆ»;

Καὶ προτιμῶσι νὰ στερῶνται τῶν ἀθίδων νυκτῶν οἱ ἀληθεῖς οὔτοι Ἕλληνες, προτιμῶσι νὰ φέρωσι τὴν πατρίδα ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ εἰς τὰ ὄνειρα αὐτῶν μᾶλλον ἢ νὰ βλέπωσι τὰ ὀνόματα

αὐτῶν διασπρόμενα ἐν τῇ ὁσημέραι ἀναπτυσσομένη ἐν Ἀθήναις λιβελλοσιλλογραφία.

Ὅχι! μυριάκις ὄχι! δὲν ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις ἡ μυστηριώδης ἐκείνη δύναμις, ἥτις θέτει εἰς κίνησιν ἀπάσας τὰς πρωτεύουσας τοῦ κόσμου, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἔλξις ἥτις ἐνασκειῖται ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὰ ἀπώτατα ἄκρα ἐνὸς ἔθνους, ἡ κεντρόμολος τέλος δύναμις τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ὕλης ἐν ὄλαις αὐτοῦ ταῖς ἐκφράσεσι. Καὶ ὁμῶς ὑπάρχουσι πλεῖστοι πιστεύοντες, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι εἶναι μικροὶ Παρίσιοι!!

Ἄλλ' ἐὰν αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν μικροὶ Παρίσιοι, τότε οἱ ἔξοχοι Ἕλληνες, ὁ Πανᾶς, ὁ Δαμασκηνός, ὁ γαμβρὸς τοῦ μεγάλου Ῥενάν, ὁ Ψυχάρης, ὁ Σάθας, ὁ Βικέλας καὶ τόσοι ἄλλοι, δὲν ἠδύναντο ἄρα νὰ ἐγκαταλείψωσι τοὺς μεγάλους Παρίσιους, ἔνθα διαπρέπουσι, διὰ νὰ ἐγκαθιδρυθῶσιν εἰς τοὺς μικροὺς, ἔνθα ἠδύναντο νὰ θεοποιῶνται;

Τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν προξενικῶν ἐκείνων ὑπαλλήλων, οἵτινες παυόμενοι ὑπὸ φρενοτρόπου κυβερνήσεως, προτιμῶσι νὰ ἀσπασθῶσι τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, εἰς ὃ ἀναπτύσσοντες τὴν ἐλληνικὴν ἰδιοφυίαν διακρίνονται καὶ ἀποκαθιστάμενοι ἐν τῇ ξένῃ ἐκπατρίζονται;

Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω κατ' ὄνομα πολλοὺς ἐν Εὐρώπῃ Ἕλληνας σπουδαστάς, οἵτινες μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν των, ἀναλογιζόμενοι ὅτι μετὰ τὴν Ἑδὲμ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κέντρων ὀφείλουσι νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν Κόλασιν τοῦ ἀτερποῦς καὶ χαμαιζήλου ἡμῶν βίου, ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλίπωσιν αἰωνίως τὰ πατρία ἐδάφη! Ἐγνώρισα κάλλιστον ἐν Βερολίνῳ Ἕλληνα, τὸν Ἰωάννην Μητσοτάκη, ὅστις σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψει τοὺς ὄρους ὑφ' οὓς αὕτη ἐν Ἑλλάδι ἐξασκεῖται, προετίμησε νὰ διαμένῃ αὐτόθι διὰ τῶν συγγραφῶν του τὰ πρὸς τὸ ζῆν προσποριζόμενος.

III.

Δύναμαι λοιπὸν μετὰ τὰ ἀνωτέρω νὰ σοὶ ἀπευθύνω τὴν ἐρώτησιν: Ποῦ κεῖται ἡ Ἑλλάς;

Ποῦ λοιπὸν κεῖται ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ οἱ καλλίτεροι, οἱ εὐφυέ-

στεροι, οἱ ἑλληνοπρεπέστεροι τῶν υἱῶν τῆς ἐγκαταλείπουσιν αὐτήν, χωρὶς οὐδὲ κἂν ἐν δάκρυ τὸ ὄμμα των νὰ ὑγράνη; Ποῦ λοιπὸν εἶναι ἡ ὥραία ἐκείνη τῶν Φιλικῶν νύμφη, ἣν καίτοι δούλην μετὰ παλμῶν καὶ ἀγίας θέρμης καὶ μακρὰν εὐρισκόμενοι ἀνεπόλουν καὶ ἐρρέμβαζον, ἀπὸ τῶν ἀπεράντων τῆς Ῥωσσίας στεππῶν μέχρι τοῦ περικαλλοῦς Βοσπόρου, καὶ ἀπὸ τῶν πόλων μέχρι τῶν Πυραμίδων ἐν μόνον χρυσοῦν ὄνειρον ἀνέπλασσαν, τὴν θραῦσιν τῶν δεσμῶν τῆς;

Ποῦ λοιπὸν κεῖται ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ εὐρίσκει τις αὐτὴν μᾶλλον ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ῥωσίᾳ καὶ Ἀμερικῇ μᾶλλον ἢ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ γηραιοῦ καὶ ἰσθεφάνου Ὑμηττοῦ.

Ποῦ λοιπὸν κεῖται ἐκείνη, ἣν ἔψαλλεν ὁ Βύρων, ὁ Οὐγκώ καὶ ὁ Μύλλερ, ἀφοῦ ὁ μὲν Βύρων ἠδύνατο νῦν νὰ τὴν εὔρη μᾶλλον ἐν Μαγχεστρίᾳ, ὁ Οὐγκώ ἐν Μασσαλίᾳ καὶ ὁ Μύλλερ ἐν Τεργέστη;

Ποῦ λοιπὸν κεῖται ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ οἱ μικρομεγάλοι ἐκεῖνοι Γραικύλοι ἐπιστρέφοντες πλήρεις στόμφου καὶ τύφου ἐξ Εὐρώπης, ἐνθα μόνον τὴν νέαν ὄλωσ ἐπιστήμην τῆς Ρεκλάμας ἐσπούδασαν πειρῶνται δίκην Σαλμονέων νὰ κεραυνοβολῶσι τοὺς ὀλίγους Ἑλληνας, οἵτινες ἐν τῇ ξένη τιμῶσι τὴν Ἑλλάδα; Ποῦ κεῖται ἡ Ἑλλάς;

IV.

Μαντεύω τὴν ἀπάντησίν σου, ἀγαπητέ μοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν περιμένω αὐτὴν, ἀλλὰ χαράσω:

Ἐνθάδε κεῖται.

Ἐρρωσο

Γ. Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ.